

Firuzə Nüsrəddin qızı Abdullayeva
Bakı şəhəri, Nəsimi rayonu, Tahir Həsənov adına 23 nömrəli məktəbin
Azərbaycan dili və ədəbiyyatı müəllimi

TƏHSİLİN KEYFİYYƏTİNİN QIYMƏTLƏNDİRİLMƏSİ

Фирюза Нусреддин гызы Абдуллаева
учитель азербайджанского языка и литературы школы № 23 имени Тихира Гасанова, Насиминского
района г.р. Баку

ОЦЕНИВАНИЕ КАЧЕСТВА ОБРАЗОВАНИЯ

Firuzə Nusreddin Abdullayeva
Nasimi district, teacher of Azerbaijani language and literature
at school number 23 named after Tahir Hasanov of Baku

EVALUATION OF QUALITY OF EDUCATION

Xülasə: Məqalədə qeyd olunur ki, keyfiyyətli təhsil cəmiyyəti intellektual, mədəni və mənəvi cəhətdən zənginləşdirir. Təhsildə keyfiyyətə maddi-texniki baza, yüksək səviyyəli kadrlar, müasir tələblərə cavab verən məzmun və obyektiv qiymətləndirmə kimi komponentlər daxildir. Müəllim qarşısına qoyulmuş nəticələrə çatmaq üçün keyfiyyətli planlaşdırma aparılmalıdır. Müəllim öz keyfiyyətini artırmaq üçün müxtəlif formalardan istifadə edə bilər: kurslar, təlimlər, seminarlar, dəyirmi masalar, pedaqoji suralar, metodbirlişmələrdə müzakirələr, tez-tez keçirilən fənn ayılıqları və s.

Açar sözlər: təhsil, keyfiyyət, standart, şagird, problemlı şərait, müəllim, bələdçi, dialoq, əməkdaşlıq, dəstək

Резюме: В статье отмечается, что качественное образование интеллектуально, культурно и духовно обогащает общество. Качество образования включает в себя такие компоненты, как материально-техническая база, профессиональные кадры, содержание, отвечающее современным требованиям, а также и объективное оценивание. Учителю для достижения поставленных результатов должен уметь правильно планировать. С целью повышения качества работы учителя могут быть использованы различные формы: курсы, тренинги, семинары, круглые столы, педагогические советы, дискуссии и т.д.

Ключевые слова: образование, качество, стандарт, учащиеся, проблемная ситуация, учитель, руководство, диалог, сотрудничество, поддержка

Summary: The article notes that high-quality education intellectually, culturally and spiritually enriches society. The quality of education includes such components as the material and technical base, professional personnel, content that meets modern requirements, as well as objective assessment. The teacher must be able to plan correctly to achieve the desired results. In order to improve the quality of the teacher's work, various forms can be used: courses, trainings, seminars, round tables, educational councils, discussions, etc.

Key words: education, quality, standard, student, problem situation, teacher, guide, dialogue, collaboration, support

Təhsil sosial həyatımızın ən lazımlı sahəsidir. Məhz keyfiyyətli təhsil cəmiyyəti intellektual edir, mədəni və mənəvi cəhətdən zənginləşdirir. Təhsildə keyfiyyət prinsipi aktual məsələlərdən ən önəmlişidir desək, yanlışdır. Təhsil-

də keyfiyyətə maddi-texniki baza, yüksək səviyyəli kadrlar, müasir tələblərə cavab verən məzmun və obyektiv qiymətləndirmə kimi komponentlər daxildir.

Ümumiyyətlə, "keyfiyyət" nədir?. "Keyfiyyət" anlayışına bir neçə tərif verə bilərik. **Keyfiyyət** - bu müəyyən məqsədlərin nəticələrlə uyğunluğudur, məhsulun və xidmətin xarakteristikasının məcmusudur, istehlakçının tələblərinin təmin olunması, onun məmnunluğudur, təhsil standartları ilə əldə olunan nəticənin uyğunluğudur.

Keyfiyyətli müəllim. Məşhur pedaqoq Amonaşvili seminarlarında tez-tez bu kəlməni işlədir: "Allahdan gələn vergidi müəllimlik" (Uçitəl ot Boqa). Yaxşı bir müəllim ola bilmək üçün peşəmizə və ümumiyyətlə, insanlara xas olan bir çox xüsusiyyətlərə sahib olmalı, malik olduğumuz bu xüsusiyyətləri də hər gün artırmalı və çox üstün bir şəkildə peşəmizi təmsil etməliyik. Yaxşı bir müəllim necə, hansı xüsusiyyətlərə sahib olmalıdır, nəzərdən keçirək: öz sahəsində kifayət qədər məlumat sahibi olmalı, bütün yeniliklərdən xəbərdar olmalı, təbiiyə etmək xüsusiyyətinə malik olmalı, təbiiyəçi xüsusiyyətinə uyğun, mədəni səviyyəsi yüksək olmalı, peşəsinə sevməli, idarəçilik və rəhbərliklə əlaqəli bütün rəsmi qaydaları bilməli, güclü və təvəzükər olmalı, hərəkətləri və danışıqları təsirədiçici olmalı, hər bir hərəkəti ilə nümunə olmalı, zamandan şüurlu bir şəkildə istifadə etməli, amandan şüurlu bir şəkildə istifadə etməli, problemli və şüurlu hərəkət etməli, xitab etdiyi kütləni ruhlandırılmalı, motivasiya etməli, problem çıxaran deyil, problemləri həll edən olmalı, bütün şagirdləri bərabər hüquqlu görməli və rəftar etməli, özünü dəyişdirə, inkişaf etdirə, yeniləyə bilməli, dünyəyə açılan qapılardan istifadə edə bilməli, inkişafda olan texnologiyadan istifadə edə bilməlidir.

Bundan başqa, şagird və tələblərə soruşmaq imkanı verməli, soruşulan məvzuda məlumatı olmadığının deməkdən çəkinməməli, ancaq bir sonrakı gün onu araşdırıb suala cavab verməli, taraz, müsbət və tutarlı davranışlar nümayiş etdirməli, düşüncələri ilə davranışları uyğun gəlməli, natiqlik bacarığına sahib olmalı, özünü inamlı və cəsarətli olmalı, etimad edilən olmalı, problemləri həll edən və müəyyən nəticəyə gələ bilən olmalı, səhv etdiyi zaman səhvini qəbul etməli, müvafəqiyətləri həssas və ədalətli şəkildə qiymətləndirməli, cəza və mükafatlardan konstruktiv (faydaverici) və təşviqədiçici formada istifadə etməli, tənqidləri qəbul edə bilməli, rəhbərlik, iş yoldaşları, şagirdlər və valideynlərlə

müsbət əlaqələr qurmalı, humanist olmalı, nikbin olmalı, mövzuları mənəviyyətdən, elmdən və məntiqdən istifadə edib müsbət və ümidverici şəkildə izah etməli, şagirdlərlə tez-tez görüşməli və dərslərinə şərik olmalı, qarşısında duran şəxsə mütləq dəyər verməli, "özünüza qarşı hörmət görmək istəyirsinizsə, ilk əvvəl siz hörmət edin" prinsipi ilə hərəkət etməli, şagirdləri tənqid etdiyi zaman onların şəxsiyyəti deyil, mənfii hərəkətlərini tənqid etməli, şagirdini tənqid etməyi zəruri hesab edərsə, bunu dostları içində deyil, təklikdə və sakit bir şəkildə etməlidir.

Müəllim qarşısına qoyulmuş nəticələrə çatmaq üçün keyfiyyətli planlaşdırma aparılmalıdır. Müəllimin keyfiyyətini artırmaq üçün müxtəlif formalardan istifadə edə bilər: kurslar, təlimlər, seminarlar, dəyirmi masalar, pedaqoji suralar, metodbirlişmələrdə müzakirələr, tez-tez keçirilən fənn ayılıqları və s.

Keyfiyyətli təlim mühiti. Keyfiyyətli təlim 4 mexanizim üzərində qurulmalıdır. **Problemlı şəraitin yaradılması.** Şagirdin qarşısına problem qoyulur, problemlı şərait yaradılır və onun problemi həll etməyə yönəldilməsi nəticəsində idrak fəallığı yaranır. **Şagird tənqidatçı, müəllim fasilitator.** Şagird subyekti mövqeyini tutmalı, bu prosesin bərabər iştirakçısı olmalıdır. Şagird tənqidatçı, müəllim isə - bələdçi rolunu həyata keçirməlidir. Şagirdlər bilikləri müstəqil şəkildə tənqidə zamanı əldə etməlidirlər.

Dialoqun və əməkdaşlığın zəruriliyi. Təlim dialoqi şəkildə əməkdaşlıq şəraitində keçirilir. **Psixoloji dəstək:** hörmət və etibar. Şagirdlərin idrak fəallıqlarını saxlamaq vasitəsi - onların psixoloji dəstəklənməsidir: müəllimin keyri-xah münasibəti, şagirdlərə hörmət və etibar, onların bacarığına inamı.

Keyfiyyətli şagird. Keyfiyyətli şagirdi bir neçə meyarla müəyyənəndirmək olar:

1. Şagirdin kompetensiyaları.
2. Şagirdin təbiiyəsi.
3. Şagirdin fiziki-mənəvi sağlamlığı.
4. Ailələrin sosial səviyyəsi və rifahı.

Şagirdin kompetensiyaları. Şagirdin bilik, bacarıq, vərdiş və dəyərləri. Hər bir fənn üzrə təlim nəticələri vardır ki, şagird il ərzində onlara yiyələnə bilər. Eyni zamanda şagirdə həmin fənnlə bağlı həyatı bacarıqlar da formalaşdırılmalıdır. Şagird həyatda hansısa bir prob-

lemlə qarşılaşarkən parta arxasında öyrəndiyi bilik və bacarıqlardan istifadə edə bilməlidir.

Şagirdin tərbiyəsi. Tərbiyə – insanın şəxsiyyətinin inkişafına, onun müasir mədəni dünyagörüşünün formalaşmasına, müəyyən baxışların yaranmasına yönəlmiş məqsədyönlü professional fəaliyyətdir. Tərbiyə təlim-tədris müəssisələrində xüsusi təlim almış mütəxəssislər tərəfindən şəxsiyyətin formalaşması və yaranması məqsədilə hazırlanmış bütöv, şüurlu təşkil edilmiş prosesdir. Şagirdlərdə ictimai əmlak, maddi nemətlərə qayğıkeş və qənaətcil münasibət tərbiyəsi, böyüklərə hörmət, ekoloji tərbiyə işlərinin aparılması, doğma təbiətə məhəbbət və ətraf mühitlə davranmaq qaydaları, təbiətin qorunması və təbiət güşələrinin yaradılması kimi məsələlər tərbiyə işinin sistemində daxildir.

Şagirdin fiziki-mənəvi sağlamlığı. Fizioloji və psixoloji tədqiqatlardan aydın olur ki, fiziki hərəkətlər şagirdlərin iş qabiliyyətini artırır, sağlamlığını möhkəmləndirir, fiziki inkişafına müsbət təsir göstərir. Nəticədə şagirdlər həmin hərəkətlərlə ardıcıl məşğul olmağa, onları düzgün və dəqiq yerinə yetirməyə çalışırlar. Bu həm də ürək fəaliyyətinin yaxşılaşmasına, maddələr mübadiləsinin tədricən sürətlənməsinə, əmək prosesi ilə əlaqədar keyfiyyətlərin yüksəldilməsinə, habelə müvafiq hissələrin inkişafına müsbət təsir göstərir. Şagirdlərin əmək qabiliyyətini artıran şərtlərdən biri əmək elementlərinə malik fiziki hərəkətlərin tənəffüslə uyğunlaşdırılmasıdır. Hə-

rəkətlərin tənəffüslə əlaqələndirilməsi şagirdləri əməyə hazırlamağa zəmin yaradır.

Ailələrin sosial səviyyəsi və rifahı. Vətəndaşların həyat səviyyəsinin və keyfiyyətinin yüksəldilməsi hər bir dövlətin sosial siyasətinin əsas məqsədlərindəndir. Bu, əhalinin məşğulluğunun, tibbi xidmətlərin yüksək səviyyəsinin, pensiyaçıların, çoxuşaqlı ailələrin, əlillərin hüquqlarının müdafiəsinin təmini yolu ilə həyata keçirilir. Ailələrin sosial rifahı və səviyyəsi nə qədər yüksək olarsa bu keyfiyyətli şagird yetişdirməyə yaxşı təsir edir.

Problemin aktuallığı. Dərs prosesində keyfiyyət bir neçə məqamdan asılıdır. Onlardan birincisi müəllimdir. Prosesin keyfiyyətli olması, dərs zamanı şagirdin hər tərəfli inkişafı, bilik və bacarıqlara yiyələnməsi, tərbiyə alması, inkişaf etməsidir.

Problemin elmi yeniliyi. Hazırda bu islahatların ən mühüm mərhələsinə qədəm qoyulmuşdur. Təhsilin məzmunu və təlimin təşkilinə verilən tələblərdə ciddi yeniləşmə və müasirləşdirmə prosesləri gedir. Bununla əlaqədar olaraq təhsilin və təlimin məzmununun müasir tələblərə uyğun olaraq müəyyən edilməsi, yeniləşdirilməsi və idarə olunması gündə-gündən aktuallaşır.

Problemin praktik əhəmiyyəti. Fəlsəfi nöqteyi-nəzərdən təhsilin keyfiyyəti - onun məzmunu, şagirdin tərbiyəsi və şəxsiyyət kimi formalaşması ilə, idarəetmə yanaşmasında isə təhsilin keyfiyyət nailiyyətlərinin üst-üstə düşməsi, gözləntilərin təmin olunması, nəticələrin standartlara uyğunluğu ilə ölçülür.

Ədəbiyyat:

1. "Təhsil haqqında" Azərbaycan Respublikasının qanunu. Bakı, 2009.
2. Azərbaycan Respublikasının Ümumtəhsil məktəbləri üçün Azərbaycan dili fənnindən yeni təlim proqramı (kurikulum). Bakı, 2012.
3. A. Süleymanova. Təhsilin əsasları. Bakı, 2014.
4. Г.В. Макутрова. Исследовательский потенциал личности школьника // Управление образованием, 2014, № 5
5. Овсянко Д. В. «Управление качеством». «Высшая школа менеджмента», 2011.

E-mail: firuza_23@mail.ru

Rəyçilər: ped.ü.fəls.dok.,dos. A. Hacıyev,
ped.ü.fəls.dok.,dos. Ə. Gərayev
Redaksiyaya daxil olub: 02.12.2018